

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

_____ 20__ р.
“ ___ ” _____

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра

зі спеціальності «Фінанси та кредит»

за темою: ПДФО та його роль у формуванні доходів бюджету

Виконавець

студентка ФЕФ

Сумма Аліна Миколаївна

Підпис

Науковий керівник

к.е.н., ст. викл.

Мартинюк І. В.

Підпис

**Тема: «Податок на доходи фізичних осіб та його роль у
формуванні доходів бюджету»**

План

Вступ	3
РОЗДІЛ 1 Теоретичні засади оподаткування податку на доходи фізичних осіб	7
1.1. Історія виникнення та еволюція податку на доходи фізичних осіб	7
1.2. Економічна сутність податку на доходи фізичних осіб.....	15
1.3. Нормативно-правове регулювання справляння податку на доходи фізичних осіб	23
РОЗДІЛ 2 Оцінювання ролі податку на доходи фізичних осіб у формуванні доходів зведеного бюджету України	31
2.1. Аналіз фіскальної ефективності податку на доходи фізичних осіб в Україні за 2010-2015 рр	31
2.2. Оцінювання соціальної ролі податку на доходи фізичних осіб.....	43
2.3. Прогнозування надходжень податку на доходи фізичних осіб у дохідну частину зведеного бюджету України	50
РОЗДІЛ 3 Шляхи вдосконалення оподаткування доходів фізичних осіб	60
3.1. Світовий досвід оподаткування доходів громадян та можливості його адаптації в Україні	60
3.2. Перспективи розвитку податку на доходи фізичних осіб в Україні та шляхи оптимізації формування бюджету України за його рахунок.....	68
ВИСНОВКИ	74
ДОДАТКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	

ВСТУП

Актуальність теми дипломної роботи.

Податок на доходи фізичних осіб є одним з головних податків в системі прямого оподаткування, оскільки за його рахунок формується значна частина надходжень бюджету України. Крім того, він виступає одним із економічних регуляторів за допомогою якого держава оптимізує рівень доходів населення та податкового навантаження на економічно активне населення України. Податок на доходи фізичних осіб - один з ефективних стабілізаторів коливань в економіці, оскільки специфіка його бази оподаткування сприяє тому, що він порівняно плавно реагує на економічні підйоми і спади, тому він має як фіскальне, так і соціально-регулююче значення. Таким чином, актуальним постає питання дослідження податкового навантаження та фіскальної ефективності оподаткування доходів фізичних осіб.

Податок на доходи фізичних осіб займає одне з провідних місць у податковій системі держави, як обов'язковий її елемент. Він є одним із компонентів поповнення бюджету та одним із головних елементів фінансового механізму держави. Процес оподаткування доходів фізичних осіб є невід'ємним структурним елементом розподілу та перерозподілу доходів, що впливає на зменшення соціальної диференціації й забезпечення економічного зростання країни. Питання удосконалення податку на доходи фізичних осіб в Україні є одним із фундаментальних.

Однак, за весь період існування податку з доходів фізичних осіб з'явилась низка проблем, які в свою чергу негативно впливають на ефективність цього податку з точки зору надходжень до бюджету та соціальної ролі.

Чергове реформування української системи оподаткування призвело до того, що податок з доходів фізичних осіб потребує

поглибленого аналізу позитивних і негативних сторін стягування, оцінці його фіскальної ефективності та соціальної ролі.

Теоретичним підґрунтям дослідження податку з доходів фізичних осіб у системі формування доходів є наукові здобутки, зокрема, таких вчених та дослідників, як Ф. О. Ярошенко, В. Л. Павленко, В. А. Греченко, В. В. Греченко, А. А. Чирва, Л. В. Чижевська, В. М. Федосов, В. М. Опарін, Г. О. П'ятаченко, І. Янжул, Т. Яроцька та ін.

Об'єктом дослідження є процес справляння податку з доходів фізичних осіб.

Предметом дослідження є економічні відносини, які пов'язані з справлянням та надходженнями від ПДФО до бюджету.

Метою дипломної роботи є узагальнення теоретико-методичних засад системи оподаткування доходів фізичних осіб та надання пропозицій щодо вдосконалення її фіскального та соціально-регулюючого потенціалу.

Для досягнення поставленої мети у роботі передбачається вирішити ряд задач, головними з яких є:

- простежити історичні етапи розвитку податку на доходи фізичних осіб;
- розглянути теоретичні основи оподаткування доходів громадян та проаналізувати соціальну роль податку на доходи фізичних осіб податковими органами всіх рівнів;
- дослідити нормативно-правове регулювання справляння ПДФО;
- оцінити фіскальну ефективність та соціальну роль ПДФО;
- здійснити прогнозування надходжень ПДФО у дохідну частину зведеного бюджету України;
- дослідити світовий досвід та можливості його адаптації в Україні;
- розглянути перспективи розвитку ПДФО в Україні та надати пропозиції щодо оптимізації формування бюджету України за його рахунок.

Інформаційною базою дослідження були діючі нормативні та законодавчі акти України з питань оподаткування, дані Державного служби

статистики України, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби, Національного банку України, а також наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань теорії і практики оподаткування доходів фізичних осіб, періодичні видання, інтернет джерела.

У процесі дослідження застосовувалися такі методи: *історичний метод* – при дослідженні еволюції оподаткування доходів фізичних осіб; *логічного узагальнення* – для узагальнення класичних теорій, уточнення сутності та змісту оподаткування доходів фізичних осіб; *абстрактно-логічний метод* – при визначенні сутності та складових елементів оподаткування доходів фізичних осіб; *метод синтезу* – для вивчення можливостей адаптації зарубіжного досвіду; *розрахунково-конструктивний метод* та *метод аналогії* – при розробці основних засад оптимізації та вдосконалення механізму оподаткування доходів фізичних осіб в ринкових умовах; *статистичного групування* – для аналізу динаміки надходжень до бюджету з податку на доходи фізичних осіб; *статистико-економічні методи*, зокрема: *графічний, фінансового аналізу* – для дослідження тенденцій розвитку оподаткування, чинників, що впливають на розмір податкових надходжень до бюджету; *кореляційний* – для оцінки впливу на обсяг надходжень податку з трудових доходів фізичних осіб таких факторних ознак, як рівень зайнятості, чисельність трудових мігрантів; *прогнозування* – для визначення фіскальних та соціальних можливостей та оцінки тенденцій нарощування податкових надходжень з податку на доходи фізичних осіб під впливом різних факторів, таких як: обсяг ВВП, рівень інфляції, рівень мінімальної та середньої заробітних плат, та ін.;

Проте недостатньо розробленими залишаються питання визначення розміру податкового навантаження між окремими категоріями платників та видами доходів, обґрунтування ставок податку на доходи фізичних осіб та удосконалення окремих норм Податкового кодексу. У зв'язку з цим тематична спрямованість магістерської роботи є актуальною

Обсяг і структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 82 сторінок. Робота містить 2 схеми, 1 таблицю і 14 рисунки. Список використаних літературних джерел нараховує 67 найменування. Також налічується 18 додатків.

ВИСНОВКИ

Магістерська, дипломна робота містить узагальнену теоретичну базу стосовно процесів становлення, розвитку, функціонування та реформування системи оподаткування доходів громадян в Україні.

У дипломній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано шляхи оптимізації механізму оподаткування доходів фізичних осіб. В умовах ринкової економіки перед податковою системою постають пріоритети забезпечення достатнього обсягу податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів та гарантій громадянам щодо забезпечення належного життєвого рівня.

З метою вдосконалення механізму справляння податку на доходи фізичних осіб необхідно запровадити прогресивну шкалу ставок цього платежу, дозволити платникам обирати порядок визначення бази справляння цього податку як сукупні доходи всіх членів родини, або ж як доходи окремого громадянина.

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. На сучасному етапі податок з доходів фізичних осіб представляє собою обов'язковий нецільовий платіж фізичної особи до зведеного бюджету для фінансування його видатків.

2. В ринкових умовах механізм оподаткування доходів фізичних осіб представляє собою сукупність податкових важелів прямого та опосередкованого впливу на процес вилучення частини доходів до бюджету та елементів податкового регулювання особистих доходів. Його складовими є механізми оподаткування кожного виду доходів, справляння податків з яких передбачено законодавством.

3. На обсяг податкових надходжень від оподаткування особистих доходів впливають:

✓ по-перше, фактори, що закладені в самому механізмі оподаткування доходів фізичних осіб, зокрема, склад об'єкту оподаткування, податкові ставки та інші;

✓ по-друге, значний вплив спричиняють об'єктивні фактори ринкового економічного середовища, головними з яких є, величина доходів населення, чисельність працюючих, на яку, в свою чергу, впливає низка чинників, таких як, рівень безробіття, рівень інфляції, трудової міграції тощо.

6. Фіскальний потенціал оподаткування доходів фізичних осіб – це комплекс правових, організаційних та економічних заходів щодо повного використання наявних і прихованих можливостей справляння податків з особистих доходів та нарощування податкових надходжень з усіх джерел доходів для наповнення місцевого бюджету. З метою підвищення ефективності податкового планування, доцільно доповнити аналітичний інструментарій показниками фіскального потенціалу, що дозволить проводити більш повний і якісний контроль, а також вчасно вносити корективи в чинний порядок оподаткування. Нині фіскальний потенціал оподаткування доходів фізичних осіб реалізується частково.

7. Під соціально-регулюючим потенціалом оподаткування особистих доходів слід розуміти здатність впливати на рівень життя громадян шляхом застосування неоподаткованого мінімуму та прогресивного оподаткування, що забезпечить, з одного боку, зниження податкового навантаження на малозабезпечені верстви населення, а з іншого – його поступове підвищення для заможних громадян. Пропорційне оподаткування виявило нездатність до ефективного регулювання диференціації рівня життя населення, оскільки сприяло зниженню податкового навантаження саме на доходи заможних верств, що суперечить принципу соціальної справедливості. Пільгова політика не забезпечує соціальне регулювання і підтримку громадян із низьким і середнім рівнем доходу, а призводить до соціального розшарування і зростання

напруженості у суспільстві. Чинний порядок надання податкової соціальної пільги суперечить податковому законодавству, а також призводить до вагомих бюджетних втрат. Тому регулюючі можливості особистого прибуткового оподаткування використовуються частково.

8. Вдосконалення оподаткування доходів громадян повинно відбуватися на основі впровадження дієвого механізму справляння податку з доходів фізичних осіб. Тобто це передбачає, що кожен вид доходів повинен мати свій механізм оподаткування, який в свою чергу повинен максимально враховувати специфіку їх отримання, значимість для платника та трудомісткість адміністрування. Враховуючи реалії сучасного податкового регулювання та досвід зарубіжних країн запропоновано впровадження іноземної моделі оподаткування доходів фізичних осіб на основі прогресивного оподаткування. В перспективі така модель зменшить податкове навантаження на платників із низьким і середнім рівнем доходів та поступово підвищить його для заможних платників, що збільшить надходження до бюджету.

9. Для зниження податкового навантаження на соціально незахищених громадян та осіб необхідно застосовувати пільги по зменшенню сукупного оподаткованого доходу, пов'язавши їх із неоподатковуваним мінімумом.

10. Удосконалення системи оподаткування фізичних осіб, повинно відбуватися шляхом впровадження оподаткування доходів за прогресивною шкалою. Це сприятиме збільшенню надходжень до бюджету, що відповідає загальносвітовій практиці. Однак, в сучасних умовах запроваджувати дані підходи до оподаткування необхідно поетапно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В.Л. Передісторія оподаткування у християнській традиції / В.Л. Андрущенко // Науковий вісник Національного університету Державної податкової служби України. – 2008. – № 1.
2. Кучерявенко Н.П. Курс налогового права: В 6 т. Т. I: Генезис налогового регулирования: В 2 ч. Ч 1/Н.П.Кучерявенко – Х.: Легас, 2002.
3. Ярошенко Ф. О., Павленко В. Л. Історія оподаткування в Україні: Навч. посіб. Ірпінь, 2002. [Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://portal.iapm.edu.ua>
4. В. А. Греченко, В. В. Греченко «Виникнення і розвиток податку з доходів фізичних осіб до першої світової війни»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://book.net/index.php>
5. Львівська державна фінансова академія «Податковий кодекс України і оподаткування доходів фізичних осіб : контекстуальний аналіз».
6. Інформаційно-аналітична газета, податки та бухгалтерський облік, №21, 2006 рік, Носик Ф.О.
7. Олійник О.В., Філон І.В. Податкова система: [навч. посіб.] / О.В. Олійник, І.В. Філон. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.
8. Захожай В.Б. Система оподаткування в Україні та податкова політика: навч. посібн. : Центр навчальної літератури, 2006 р.
9. Чирва А.А. кандидат економічних наук Національного університету державної податкової служби України: «Облік податку на доходи фізичних осіб: історичний аспект та сьогодення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://global-national.in.ua.pdf>
10. Алексеенко М. М. Взгляд на развитие учения о налоге. – Харьков.– 1870.
11. Андрущенко В. Л., Данілов О. Д. Податкові системи зарубіжних країн. Навчальний посібник. — К. : Комп'ютер прес, 2004.
12. Архипов О.І. Реформування місцевих бюджетів, спрямоване на зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування в Україні.-Харків.-2011

13. Борисов А.Б. Навчальний посібник: Економічна теорія. 2007.
14. Буряковский В. В. Налоги: Учебн. пос. / В. В. Буряковский и др. – Д.: Пороги, 1998.
15. Витте С. Ю. Конспект лекций о государственном хозяйстве / С. Ю. Витте. – 3-е изд. – СПб.: Тип. акционер. об-ва Брокгауз-Ефрон, 1914.
16. Иванов Ю.Б., Крисоватий А.І. Десятнюк О М. Податкова система: Підручник. – К.: “АТІКА”, 2006. – 920 с.
17. Нитти Ф. Основные начала финансовой науки / Пер. И. Шрейдера, под ред. и с доп. А. Свирщевского. – М. : Изд-е М. и С. Сабашниковых, 1904.
18. Якобсон Л.И. Экономика общественного сектора: Основы теории государственных финансов: учебник для вузов. — М.: Аспект Пресс, 1996.
19. Янжул И.И. Основы начала финансовой науки: учение о государственных доходах / Янжул И.И. — М.: Статут, 2002.
20. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 грудня 2010 року // Все про бухгалтерський облік. – 2012. – №17-18
21. Крупей Н. С., Економічна сутність податків та їх функції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua>.
22. В.В.Михайлов Спеціальні критерії класифікації податків і зборів, що входять до податкової системи України.-2013.
23. Податкова система України: підруч. / В.М. Федосов, В.М. Опарін, Г.О. П'ятаченко [та ін.]; за ред. В.М. Федосова. – К.: Либідь, 1994.
24. Оподаткування суб'єктів підприємництва : навч. посібник / Л. П. Сідельникова, Т. В. Чижова, Я. В. Якуша. – К. : Ліра-К, 2013.
25. Гензель П.П. Прямые налоги. Очерк теории и практики. — Л.: Фин. издательство НКФ СССР. Сев.-Зап. обл., 1927.
26. Рябчук О.Г. Еволюція регулювання доходів населення шляхом їх оподаткування /О.Г.Рябчук//Інвестиції:практика та досвід.-2012.-№6.
27. В. Печуляк,В.М “Державна податкова політика в Україні: організаційно-правові аспекти її здійснення”.-К.- 2005
28. Крук Анна, стаття:”Податок з доходів фізичних осіб та його функції”

29. Єфременко А.В. «Фіскальна ефективність податку на доходи фізичних осіб» [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>
30. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96 – ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
31. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322 – VIII [Електронний ресурс]. – Режим до ступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
32. Закон України “Про оплату праці” від 24 березня 1995 року № 108/95 – ВР [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
33. Закон України “Про відпустки” від 15 листопада 1996 року № 504/96 – ВР [Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
34. Закон України “Про колективні договори і угоди” від 1 липня 1993 року № 3356 – XII [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
35. Закон України “Про Державний бюджет України на 2016 рік” від від 25.12.2015 № 928-VIII– VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua>
36. Закон України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування” від 8 липня 2010 року № 2464 – 17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
37. Закон України “Про охорону праці” від 14 жовтня 1992 року № 2694 – XII [Електронний ресурс].–Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>
38. Постанова Кабінету Міністрів України № 100 від 8 лютого 1995 р. “Про затвердження порядку обчислення середньої заробітної плати” [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua>
39. Постанова КМУ № 1078 від 17.07.03 “Про затвердження Порядку проведення індексації грошових доходів населення”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1078-2003-%D0%BF>
40. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

41. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755 – VI. [Електронний ресурс].–Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
42. Горин В. Проблеми підвищення фіскальної ефективності податку на додану вартість / В. Горин // Галицький економічний вісник. – 2013. – №2(41). – С. 118–126 – (фінансово-обліково-аналітичні аспекти).
43. Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.ibser.org.ua>
44. Офіційний сайт Державного комітету статистики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
45. Бочі А., Поворозник В. Тіньова економіка в Україні: причини та шляхи подолання.// А. Бочі, В.Поворозник - Міжнародний центр перспективних досліджень,2014 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://icps.com.ua>
46. Коновалова О. В. Аналіз податкового навантаження та його вплив на стан економіки України / О. В. Коновалова, І. Лохвицька. // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10(1). – С. 1-8
47. Офіційний сайт Державної казначейської служби України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>
48. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://kh.sfs.gov.ua>
49. Укрінформ:[Електронний ресурс].–Режим доступу:<http://www.ukrinform.ua>
50. Офіційний сайт Case.ua «Ціна держави» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.costua.com
51. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / С.М.Чистов, А.Є.Никифоров, Т.Ф.Куценко [та ін.]. – К.: КНЕУ, 2000.
52. Податковий кодекс є, а реформ і результатів немає / Інститут стратегічних оцінок // Стратегічні оцінки. – № 184 (18-28.02.13р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kuchma.org.ua>

53. Фінансовий портал//[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://index.minfin.com.ua>
54. Офіційний сайт Державної служби статистики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
55. Германова О. Реформи налоговых систем стран мира как путь к стабилизации финансовых рынков. //Германова О. //Вестник налоговой службы Украины.-2012.- N 30. - С.20-22
56. Колісніченко К.В., асистент кафедри фінансів і кредиту* Херсонський національний технічний університет «Ризики адміністрування податку на доходи фізичних осіб»//[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.nbuu.gov.ua>
57. Податковий кодекс є, а реформ і результатів немає / Інститут стратегічних оцінок // Стратегічні оцінки. – № 184 (18-28.02.13р.) [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.kuchma.org.ua>
58. Ткаченко Н.М. Податкова система країн світу та України. Облік і звітність: навч.- метод. посіб. / Н.М.Ткаченко, Т.М.Голова, Н.О.Ільєнко; під заг. ред. Н.М. Ткаченка. – К.: Алерта, 2004. – 554с.
59. Молдован О. Податок на доходи фізосіб: бідним бути дорого//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua>
60. Браславець О.Ю. Вирівнювання бази оподаткування доходів фізичних осіб як спосіб врегулювання економічних інтересів платників податків// Браславець О.Ю.//Актуальні проблеми Економіки. -2012.- N 4. - С.240-242
61. Світовий досвід оподаткування: Канада. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sts.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/canada/>
62. Світовий досвід оподаткування: Японія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sts.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/japan/>

63. Майстренко, О. І. Реформування податкової системи України як спосіб вирішення податкових колізій / О.І. Майстренко // Право України. — 2012. — № 2. — 323 с.
64. Зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gufer.net/podatкова/94-zarubzhniy-dosvdopodatkuвання-dohodv-fzichnih-osb.html>
65. Клименко О. В. Правові основи податкових систем України та Німеччини : порівняльно- правовий аналіз [Текст] : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / О. В. Клименко. — Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2011. — 320 с.
66. Соколовська А.М. Особливості проведення податкових реформ: світовий досвід і Україна / А.М.Соколовська // Фінанси України. – 1998. – №12. – С.71-80.
67. Мартинюк І. В. Деякі аспекти оподаткування доходів фізичних осіб України / І. В. Мартинюк // Науковий вісник. – 2010. - № 4 (105)